

4. Дерріда Ж. Структура, знак і гра в дискурсі про людину // Дерріда Ж. Письмо та відмінність / Пер. з фр. В. Шовкун; Наук. ред. пер. О. Шевченко. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004. – С. 563 – 590.
5. Кант І. Критика способности суждения / Вступ. ст. А. В. Гилыги; comment. А. В. Гулыги. – М.: Искусство, 1994. – 365 с.
6. Леві-Строс К. Наука конкретного // Леві-Строс К. Первісне мислення / Пер. з франц. С. Йосипенка. – К.: Український центр духовної культури, 2000. – С. 15 – 48.
7. Платон. Законы / Пер. с древнегреч. А. Н. Егунова и др. – М.: Мысль, 1999. – 831 с.
8. Подмосковних О. Л. Гра як креативна категорія в романах К. Воннегута, Т. Пінчона, Д. Делілло: Автореф. дис. канд. філол. наук. – Дніпропетровськ, 2006.
9. Шиллер Ф. Письма об эстетическом воспитании человека // Шиллер Ф. Собрание сочинений: В 7 т./ Пер. с нем. Под общ. ред. Н. Н. Вильмонта и Р. М. Самогрина. – Т. 6. – М.: Гослитиздат, 1957. – С. 251 – 358.
10. Wolicka E. Zabawa – mit –paideia // Wolicka E. Mimetyka i mitologia Platona. – Lublin: Towarzystwo naukowe katolickiego uniwersytetu Lubelskiego, 1994. – S. 179 – 190.

Оксана **НОВОСТАВСКА**

© 2009

ФІЛОСОФСЬКИЙ ДИСКУРС ІВАНА ФРАНКА: ПРОБЛЕМИ НАУКОВОГО ОСМИСЛЕННЯ

Статтю присвячено проблемі специфіки філософського дискурсу Івана Франка, що реалізувався у різних функціональних стилях (не лише науковому, а й художньому та публіцистичному) та навіть мовах (українській, польській, латинській) і втілювався в оригінальну авторську терміносистему.

Ключові слова: філософський світогляд, дискурс, функціональний стиль, мультилінгвізм, поняття, термін, терміносистема.

Попри величезні напрацювання у галузі франкознавства, проблеми філософського світогляду та філософського дискурсу⁸⁷ Івана Франка досі, на наш погляд, залишаються недостатньо вивченими. Звичайно, чимало дослідників торкалися цієї проблематики, зокрема Р. Заклинський [10], О. Білоус [2], А. Брагінець [3], М. Климаць [12], Д. Козій [13], Я. Грицьков'ян [7], О. Забужко [9], Н. Горбач [4], І. Захара [11], В. Мазепа [15], Б. Тихолоз [22], А. Пашук [18] та ін. Більшість із них (за невеликими винятками) намагалися певним чином систематизувати філософські погляди Каменяра, шукаючи «спільного знаменника» в тій чи іншій філософській (частіше, щоправда, – політико-ідеологічній) доктрині. За радянського часу таким «спільним знаменником» був, зрозуміло, марксистсько-енгельсівський діалектичний та історичний матеріалізм; сьогодні у цій функції здебільшого постають позитивізм чи екзистенціалізм. Однак результати таких редуціоністських тенденцій навряд чи можна вважати надто успішними. Світогляд автора «Каменярів» та «Мойсея» щоразу не вкладався в «прокрустове ложе» чужих чи принаймні «тісних» йому концепцій, а спроби окреслити філософську специфіку «франкізму» (термін І. Денисюка [8, 16]) наразі залишилися радше задекларованими, ніж зреалізованими (див. критичні міркування з приводу цієї пропозиції: [6, 221]; [15, 227–228]; [27, 219, 225–226]).

Імовірно, причини такої складної наукової ситуації криються найперше в невідповідностях предмету і методу дослідження. Отже, – в особливостях самого світогляду І. Франка, а також – не останньою чергою – у своєрідності його філософського дискурсу, що не завжди відповідав усталеним стереотипним уявленням про стиль і форми філософування.

Мабуть, сьогодні вже ні в кого не викликає сумніву, що І. Франко як феноменальна творча особистість універсалістського типу був не лише геніальним поетом, а й оригінальним

⁸⁷ Поняття дискурсу (від *франц.* discours – мовлення) тут і далі вживаємо у значенні «сукупність мовленнєво-мисленнєвих дій комунікантів, пов'язаних з пізнанням, осмисленням і презентацією світу мовцем і осмисленням мовної картини світу адресанта слухачем (адресатом)» [1, 138].

мислителем. На думку більшості дослідників, своєрідність його творчої індивідуальності якраз і характеризує гармонійне поєднання цих двох форм духовно-творчої діяльності (естетичної та інтелектуальної) з відносним пріоритетом раціонально-дискурсивного первня над емоційно-почуттєвим. «Хоть Франко обдарував нашу літературу найщирішими, найгарнішими перлами свого ч у т т я , то все ж таки р о з у м , як ми про се на кождім кроці маємо нагоду переконатися, бере у нього перевагу над чуттям, – іще за життя письменника, з нагоди 40-літнього ювілею його діяльності, вказував на одну з найістотніших прикмет його творчої натури академік С. Смаль-Стоцький. – Франко сильний розумом, що аналізує кожде чуття і дає філософічні синтези. Він передусім твердо вірить “в людський ум робучий”» [21, 18].

Тож природно, що цей «співець... розуму-інтелекту, розуму-ratio» (Є. Маланюк [16, 85–86]) сформував-таки власну «філософічну синтезу» – тобто філософський світогляд – на підставі не лише особистісних духовно-світоглядних пошуків, а й ґрунтовних знань з історії світової філософії (причому не лише західної, а й орієнтальної), здобутих як у стінах Львівського, Чернівецького та Віденського університетів (де письменник, як пам'ятаємо з його біографії, навчався саме на філософському факультеті, і зрештою 1893 р. у Відні здобув науковий ступінь доктора філософії), так і шляхом наполегливої самоосвіти. «Мабуть, ніхто, або мало хто з українських письменників нової доби мав таку широку філософську освіту, як Іван Франко» [20, 164], – слушно твердив Б. Романенчук.

Франків світогляд, незважаючи на його генетичну гетерогенність та ідейну багатогранність, іноді навіть суперечливість, був усе-таки цілісним і панорамним, охоплюючи найрізноманітніші проблеми онтології, гносеології, естетики, етики, філософської антропології, соціальної філософії та історіософії, філософії релігії, науки, мистецтва... Недаремно розділи про філософські погляди І. Франка сьогодні неодмінно входять до підручників з історії української філософії (див., наприклад: [5]), енциклопедичні статті про нього містять усі сучасні вітчизняні словники та довідники відповідного тематичного спрямування (зокрема: [24, 689–690]). Цілком закономірно Франків філософський світогляд став предметом ґрунтовних монографій – як радянського часу ([3], [12]), так і доби незалежності ([9], [15], [18]).

Проте найпроникливіші з дослідників Франкового світогляду зауважували своєрідність його кристалізації у словесній формі (себто втілення світогляду – в дискурс). Їхню увагу, зокрема, неодноразово привертав той факт, що важливі філософсько-світоглядні проблеми письменник часто-густо трактував не тільки в науково-теоретичних працях (філософських, літературознавчих, історичних, економічних, соціологічних тощо), а й у художніх та публіцистичних творах (наприклад, філософських поемах і казках чи газетних та журнальних статтях і фейлетонах на актуальні суспільно-політичні теми).

Це дає підстави, скажімо, О. Забужко у праці «Філософія української ідеї та європейський контекст: Франківський період» (перше видання – Київ, 1993) говорити про «“екзистенційно-художній” характер його [Франкового. – О. Н.] філософського пошуку», тож, на її думку, «як філософ І. Франко більший і оригінальніший у своїх художніх творах, ...ніж у теоретичних працях» [9, 60, 57]. В. Мазепа, автор книги «Культуроцентризм світогляду Івана Франка» (Київ, 2004), також пише про «філософсько-поетичний» тип світобачення І. Франка, слушно зазначаючи, що «художнє мислення змістовно і функціонально відрізняється від абстрактно-теоретичного, і тому поетична мова не піддається однозначному перекладу на мову філософських узагальнень» [15, 8, 10].

На думку Б. Тихолоза, автора нещодавно виданої монографії «Філософська лірика Івана Франка: діалектика поетичної рефлексії» (Львів, 2009), «в Франка філософування прибирало інші, на позір не властиві йому форми. Наслідком цілісності світовідношення суб'єкта – повноцілої й повносправжньої людини “mit seinem Widerspruch” (нім. «зі своїми суперечностями»), котра живе не тільки розумом, але й серцем; наслідком єдності світосприйняття, світопереживання й світорозуміння був особливий *інтегрально-синкретичний тип світоглядної рефлексії над смислосубуттєвими проблемами*» [23, 68]. Дослідник Франкового «філософського метажанру» небезпідставно стверджує, що в цьому випадку «ідеться, сказати б, про *дискурсивну полівалентність, багатоканальність* кристалізації Франкових ідей, себто їх висловлення не лише в поняттєво-логічній (категоріальній), але й художньо-образній чи публіцистичній формі (остання поєднує риси як красного письменства, так і наукової манери викладу пізнавальних здобутків). Часом ці форми (як парадигми світоосягання та особливі мовні коди) навіть перетиналися, взаємопроникали в межах одного твору, і тоді жанрова поліфонія вилілася у жанрову дифузію.

Так з'являлися філософські й ораторсько-публіцистичні вірші та оповідання, філософські поеми й філософсько-публіцистичні статті» [23, 68–69]. Цю рису світогляду письменника Б. Тихолоз кваліфікує як «полідискурсивність філософської рефлексії» [23, 68].

Отже, за спостереженнями сучасних франкознавців, філософський світогляд І. Франка вербалізувався у його полівекторному філософському дискурсі – літературно-художньому, науковому, публіцистичному. Доповнюючи ці міркування, можна також припустити, що І. Франко як високоосвічена мовна особистість, інтелектуал високої проби за потреби використовував окремі філософські терміни та категорії і в розмовно-побутовому стилі, зокрема в певних комунікативних ситуаціях (наприклад, в усних виступах на засіданнях Наукового товариства імені Шевченка та інших наукових товариств, лекціях та семінарах у Львівському, Чернівецькому та Віденському університетах, наукових дискусіях та розмовах на філософські теми з друзями й колегами тощо)⁸⁸.

Тобто Франкова філософська рефлексія знаходила вияв у текстах різних функціональних стилів мови. Слід зауважити, що ця риса не є унікальною ні в контексті української національної філософської культури, ні тим паче з погляду світового досвіду. Не лише письменники й публіцисти (такі, як Данте, В. Шекспір, Ф. Достоєвський чи Т. Манн), а й так звані «академічні», «професійні», «фахові» філософи (скажімо, Платон, А. Шопенгауер, С. К'єркегор, А. Камю чи Ж.-П. Сартр) ніколи не цуралися художніх форм вислову своїх думок і переконань, тим самим істотно розширюючи функціонально-стильовий діапазон філософського дискурсу загалом. Унікальність І. Франка в тому, що він *паралельно, одночасно* використовував можливості різних стилів та, відповідно, різні лексико-семантичні ресурси рідної мови, і не тільки в текстах різних родів і жанрів, а інколи «змішуючи» їх в межах одного твору. Звідси, наприклад, на перший погляд, неорганічна в контексті художнього твору науково-термінологічна лексика у філософській поемі «Мойсей» (її наявність зауважив Ю. Шевельов (Шерех) у статті «Другий заповіт української літератури» [28]) чи, з іншого боку, художньо-образні звороти і цілі пасажі у таких науково-філософських працях, як «Що таке поступ?» чи «Поза межами можливого». Маємо справу зі стильовою диференціацією та інтерференцією в межах філософського дискурсу одного автора.

Водночас зрозуміло, що все ж таки основною, найбільш адекватною й органічною мовленнєвою формою філософського дискурсу є науковий текст (отже, текст наукового стилю). Адже «від інших форм світогляду, зокрема міфології та релігії, які спираються на вірування та фантастичні уявлення про світ і людське буття, від буденного світогляду, що визначається традиціями і безпосереднім життєвим досвідом, від художніх форм світогляду, що ґрунтуються на чуттєво-образному зображенні дійсності, філософія відрізняється тим, що будує свою картину світу і місце людини в ньому на основі теоретичного осмислення суспільно-історичного досвіду, надбань культури та здобутків наукового пізнання, використовуючи раціонально-понятійні форми побудови світоглядних систем і логічні способи їх обґрунтування» [29, 670], – стверджують сучасні українські дослідники гносеологічної специфіки філософії. «Філософське знання, що продукується в процесі філософської рефлексії, виражається через систему філософських категорій і понять, що означають фундаментальні властивості буття, способи його людського членування і пізнання» [29, 671]. А найбільш адекватною формою мовного вираження для системи філософських категорій і понять є філософська терміносистема – цілісна й упорядкована сукупність спеціальних найменувань цих понять і категорій. Адже на лексичному рівні основою наукового тексту є спеціальна термінологія. Зрозуміло, що для філософського тексту визначальною є термінологія власне філософська.

Тож цілком очевидно, що філософський дискурс як динамічний процес мовомислення, занурений у культурно-історичний контекст епохи, кристалізується насамперед у фіксованій семіотичній формі філософського тексту. Саме в ньому філософські поняття (категорії) набувають термінологічного статусу, рух філософської рефлексії підпорядковано суворій логіці наукового викладу.

Тож і філософський дискурс І. Франка, на наше переконання, найповнішою мірою проявився у його власне філософських працях науково-теоретичного характеру – таких, як трактати «Мислі о еволюції в історії людськості» (1881–1882), «Що таке поступ» (1903), естетико-психологічний трактат «Із секретів поетичної творчості» (1898–1899), філософські статті «Наука і

⁸⁸ Про всебічну (у тому числі й філософську) комунікативну компетентність І. Франка як майстерного промовця і ритора див. докладніше монографію: [14].

її взаємини з працюючими класами» (1878), «Радикали і релігія» (1898), «Поza межами можливого» (1900), «Суспільно-політичні погляди М. Драгоманова» (1906), «Свобода і автономія» (1907) та багато інших. Щоправда, чимало з них мають не стільки науково-дослідницький, скільки науково-популярний характер, що також накладає свій відбиток на стиль цих праць, який наближається від власне наукового до публіцистичного. Це дає підстави деяким дослідникам вести мову про синкретичний феномен наукової публіцистики І. Франка, що має досить тяглу традицію в українській культурі ХІХ–ХХ століть.

На жаль, далеко не всі філософські праці І. Франка в повному обсязі увійшли до найповнішого на сьогодні Зібрання творів у 50 томах (зокрема до 45 тому, у якому, власне, й містяться основні філософські праці письменника). Чимало з них тут републіковано з купюрами; деякі із цензурних міркувань залишилися «за бортом» 50-томника (зокрема, такі, як «Ukraina ingredienta», 1895, «Фабіанці і фабіанізм», 1897, «Соціалізм і соціал-демократизм», 1897, «До історії соціалістичного руху», 1904, та ін.), і лише порівняно нещодавно були повернені в науковий обіг, насамперед у виданні «Мозаїка» [26], що його упорядкували онука письменника З. Франко та журналіст і видавець М. Василенко. Причиною такого «вибіркового» ставлення до філософських текстів І. Франка в радянський час було те, що з погляду панівної тоді марксистсько-ленінської філософії та ідеології неприйнятними були Франкові рефлексії з приводу філософії національної ідеї, його гострі критичні оцінки марксизму та соціал-демократизму. Сьогодні ці філософські погляди українського Мойсея становлять чи не найбільший інтерес, тому першочергове завдання франкознавства – це відновлення франківського філософського тексту в його непорунтаній цілості, повернення на свої законні місця замовчуваних і забутих фрагментів.

Складність наукового осмислення філософського дискурсу І. Франка зумовлена ще й тим, що впродовж свого свідомого життя письменник-мислитель пройшов значну творчу еволюцію. Ця еволюція виявилася, зокрема, і в розвитку його філософських переконань (від романтичного ідеалізму першої половини 1870-х рр.; через антропологічний матеріалізм та громадівський соціалізм драгоманівського взірця другої половини 1870-х – 1880-х рр.; позитивізм, етичний раціоналізм та політичний радикалізм 1890-х рр.; до філософії «влади творчого духу» та національної ідеї 1900-х рр. [див. докладніше: 22]) та зміні мовно-правописної концепції (від москвофільського «язичія» та історико-етимологічного правопису, через послідовно фонетичну «драгоманівку» до намагань виробити загальноукраїнську літературну мову і, відповідно, спільний для всієї нації правопис на наукових засадах, випрацюваних у Науковому товаристві імені Шевченка і реалізованих у його виданнях, зокрема «Записках НТШ» та журналі «Літературно-науковий вістник» [див. докладніше: 17; 19]). Зрозуміло, що ці чинники позначилися і на Франковій філософській термінології. Зокрема, еволюція філософського світогляду І. Франка значною мірою визначила еволюцію його філософської терміносистеми на рівні ідейного змісту, тоді як на рівні зовнішньої (словесної) форми її детермінував розвиток мовно-правописних засад письменника.

Важливо також наголосити той факт, що специфіку філософського дискурсу І. Франка визначила і його феноменальна *поліглотія*. Адже всебічна науково-філософська ерудиція письменника сформувалася завдяки його володінню багатьма мовами (за підрахунками франкознавців, щонайменше чотирнадцятьма, серед яких – класичні мови, більшість германських і романських, майже всі слов'янські). Учений-поліглот мав змогу безпосередньо знайомитися з текстами та категоріями різних етнонаціональних філософських культур і традицій (як західних, європейських, так і східних, орієнтальних). Йому належить ціла низка перекладів філософських праць із чужих мов: *давньогрецької* (зокрема, діалогу Платона «Бенкет», виданого окремою книгою у Львові 1912 р. в «Універсальній бібліотеці» під назвою «Симпозіон»; до речі, це взагалі перший український переклад філософських творів Платона), *німецької* (першої частини «Нарису історії філософії» Фріца Шульце, 1887 р. надрукованої в рамках видавничої серії «Наукова бібліотека»; перших розділів «Анти-Дюрінга» під назвою «Початок і теорія соціалізму Фрідріха Енгельса» що їх уперше опублікував М. Возняк 1926 р. в журналі «Культура», № 4–9; статей «Причинок до психології смерті» С. С. Епштайна та «Раса, нація, герої» Г. С. Чемберлена, друкованих у «Літературно-науковому вістнику» 1899 р., та ін.), *англійської* (резюме праці Е. П. Еванса «Боротьба теології з наукою», опубліковане в журналі «Житє і слово» 1897 р.), *французької* (праці Леона Фера «Будда і Буддизм», спершу надрукованої в українському перекладі в «Житті і слові» у 1894 р., а 1905 р. виданої як окремий випуск «Літературно-наукової бібліотеки») та ін. Слід зауважити, що при перекладі цих праць І. Франко не лише запозичував готові чужомовні

філософські терміни, а й за словотвірними моделями рідної української мови творив нові термінологічні одиниці, які, відтак, можна розглядати як елементи його власної філософської терміносистеми.

Тим самим І. Франко збагачував не лише персональний філософський світогляд, а й – здебільшого за допомогою перекладацьких пошуків – українську філософську мову загалом. Так, І. Франко транспонував в український філософський дискурс чимало лексичних запозичень (таких, як *асоціація, дегенерація, диференціація, еволюція, елемент, ідеал, інтеграція, майя, матерія, монізм, нірвана, прогрес, процес, регрес, сансара, систем, форма, функція* та багато ін.). При цьому, що цікаво, він здебільшого намагався дібрати до запозичених термінів-інтернаціоналізмів власне українські, питоми відповідники-дублети (наприклад, *асоціація – спілка, сполучення; дегенерація – вироджування; диференціація – різницювання, розділ, розділювання «на ся»; еволюція – розвій, розвиток; прогрес – поступ, поступ наперед; регрес – поступ назад, назадицтво; інтеграція – зілювання, здружування* тощо). Це свідчить про свідоме прагнення мислителя сформуванню власне українську філософську мову, питома національну філософську термінологію.

Водночас *мультилінгвізм* філософського дискурсу І. Франка виявився і в тому, що його філософські праці написані не тільки рідною українською (принаймні, більшість із них), а й чужими мовами – латинською (зокрема, студентський реферат «Лукіан та його епоха», 1877 [«De Luciano et eius aequali aetate disseruit Ioannes Franco, 1877»] – перша відома філософська праця письменника) та польською (ціла низка праць, більшість із яких друковано в газетах «Prasa» й «Kurjer Lwowski»: «Наука і її взаємини з працюючими класами», 1878 [«Nauka i jej stanowisko wobec klas pracujących»], «[Про солідарність]», 1878, «[Що таке соціалізм?]», 1878 [«Катехізм економічного соціалізму»], «Солідарності!», 1879 [«Solidarności!»], «Програма галицьких соціалістів», 1879 [«Program socialistów galicyjskich»], «Ксьондз Юган про цивілізацію», 1892 [«Ks. Jougan o cywilizacji»], «Найновіші напрямки в народознавстві», 1895 [«Najnowsze prądy w ludoznawstwie»] та ін.) [див.: 25, т. 45].

Таким чином, основою логічно-сислової структури філософського тексту і водночас інструментарієм філософського дискурсу є система філософських понять (концептів, категорій), вербалізацією яких є філософська терміносистема (термінологія). Філософські терміни є словесною формою позначення узагальнено-абстрактних понять-універсалій. Такими центральними поняттями-категоріями для філософського світогляду І. Франка є, на наш погляд, *розвій, поступ, чоловік* (у значенні людина), *громада, суспільність* (у значенні суспільство), *культура, цивілізація, нація, історія, людськість* (у значенні людство), *праця, щастя, ідеал, можливе, моральність, справедливість, гуманність* та багато інших. За нашими попередніми підрахунками, філософська терміносистема І. Франка охоплює понад тисячу лексичних одиниць (однослівних термінів та аналітичних терміносполук). Щоб збагнути значущість цієї, на перший погляд, може, й не надто великої кількості, варто бодай зазначити, що найновіший поки що і найповніший в Україні академічний «Філософський енциклопедичний словник» (Київ, 2002), підготований заходами Інституту філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України, містить усього близько 1700 гасел, що становлять систематичний виклад філософських знань з позицій сьогодення, у тім числі кількості статей персонального типу, присвячених творчості визначних філософів минулого і сучасності (отже, нетермінологічного характеру) [24, II]. Це означає, що філософсько-термінологічний апарат І. Франка-мислителя і мовотворця за своїми масштабами зіставний з сучасним станом української філософської терміносистеми. А отже, його роль у формуванні української філософської термінології наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. важко переоцінити. Саме йому належить чи не найбільша заслуга в процесах інтелектуалізації української літературної мови, її функціонально-стильової розбудови. Недарма вже Франкові сучасники усвідомлювали, без перебільшення, видатне значення особистого внеску письменника-вченого у ці процеси. Так, за слушним твердженням уже згаданого вище академіка С. Смалья-Стоцького, «без пересадки можна сказати, що наша теперішня літературна мова – се мова Франка. <...> І коли сьогодні наше слово блискотить багатством, красою й силою, знаходить відгомін у серцях соток тисяч синів України, здобуває собі право горожанства серед цивілізованих народів, коли ми тепер вже є нацією, коли наша суспільність, особливо ж молодіж жила ідейним життям, плекала високі ідеали народні, коли ціле духове життя української нації стало таке, що вона, піднявшись із тяжкого занепаду, сягає рукою по найвищі плоди цивілізації і культури, то дякувати за се передусім треба Франкові» [21, 19–20].

Отже, філософський текст І. Франка – це предмет інтердисциплінарних досліджень, які вимагають ефективної співпраці філософів, лінгвістів, літературознавців, істориків, текстологів, бібліографів... При цьому важливо враховувати специфіку Франкового філософського світогляду, його складну й суперечливу еволюцію, функціонально-стильову диференціацію та мультилінгвізм філософського дискурсу та категоріально-термінологічну гетерогенність терміносистеми. Тільки за умови свідомого врахування усіх цих чинників наукове осмислення філософської спадщини І. Франка може бути адекватним і методологічно коректним.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: Підручник / Ф. С. Бацевич. – К.: ВЦ «Академія», 2004. – 344 с.
2. Білоус О. Г. Світогляд Івана Франка / О. Г. Білоус. – К.: Знання, 1956. – 52 с. – (Товариство для поширення політ. та наук. знань УРСР. – Серія І. – № 11).
3. Брагінець А. Філософські і суспільно-політичні погляди Івана Франка / А. Брагінець. – Львів: Книжково-журнальне вид-во, 1956. – 410 с.
4. Горбач Н. До питання про філософські переконання Івана Франка / Н. Горбач // Іван Франко – письменник, мислитель, громадянин: Матеріали Міжнар. наук. конф. (Львів, 25–27 вересня 1996 р.). – Львів: Світ, 1998. – С. 148–152.
5. Горський В. Історія української філософії: Курс лекцій / В. Горський. – К.: Наук. думка, 1996. – 287 с.
6. Грицак Я. Пророк у своїй вітчизні: Франко і його спільнота (1856–1886) / Я. Грицак. – К.: Критика, 2006. – 632 с.
7. Грицков'ян Я. «Вірю в силу духа» – ключ до вивчення світогляду Івана Франка / Я. Грицков'ян // Другий міжнародний конгрес українців (Львів, 22–28 серпня 1993 р.): Доповіді і повідомлення: Літературознавство. – Львів, 1993. – С. 278–285.
8. Денисюк І. Франкознавство: здобутки, втрати, перспективи / І. Денисюк // Іван Франко – письменник, мислитель, громадянин: Матеріали Міжнар. наук. конф. (Львів, 25–27 вересня 1996 р.). – Львів: Світ, 1998. – С. 12–18.
9. Забужко О. С. Філософія української ідеї та європейський контекст: Франківський період / О. Забужко. – К.: Основи, 1993. – 126 с.
10. Заклинський Р. Світогляд Івана Франка: (Реферат) / Р. Заклинський. – Львів: З друкарні Гн. Єгера, 1916. – 31 с. – (Бібліотека «Громадського голосу». № 28).
11. Захара І. Позитивізм у соціальній філософії Івана Франка / І. Захара // Іван Франко – письменник, мислитель, громадянин: Матеріали Міжнар. наук. конф. (Львів, 25–27 вересня 1996 р.). – Львів: Світ, 1998. – С. 180–185.
12. Климась М. Світогляд Івана Франка / М. Климась. – К.: Держ. вид-во політ. л-ри УРСР, 1959. – 349 с.
13. Козій Д. Розвиток світогляду Івана Франка / Д. Козій // Сучасність. – 1977. – № 5 (197). – С. 27–33.
14. Космеда Т. Комунікативна компетенція Івана Франка: міжкультурні, інтерперсональні, риторичні виміри / Т. Космеда. – Львів: Видавництво «ПАІС», 2006. – 328 с.
15. Мазепа В. І. Культуроцентризм світогляду Івана Франка / В. І. Мазепа. – К.: Видавець ПАРАПАН, 2004. – 232 с.
16. Маланюк Є. Франко незнаний / Є. Маланюк // Маланюк Е. Книга спостережень: Проза. – Торонто: Гомін України, 1962. – С. 81–90.
17. Панько Т. І. Мова і нація в естетичній концепції І. Франка / Т. І. Панько. – Львів: Світ, 1992. – 188 с.
18. Пашук А. І. Філософський світогляд Івана Франка: Монографія / А. І. Пашук. – Львів: Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2007. – 432 с.
19. Регушевський Є. Нариси про мову наукових праць І. Я. Франка / Є. Регушевський. – Сімферополь: Таврія, 2006. – 194 с.
20. Романенчук Б. До проблеми естетичних поглядів Івана Франка / Б. Романенчук // Київ. – Філадельфія, 1956. – № 4 (липень-серпень). – С. 164–173.
21. Смаль-Стоцький С. Характеристика літературної діяльності Івана Франка: Ювілейний виклад / С. Смаль-Стоцький. – Львів: Накладом Автора; З друкарні «Діла», 1913. – 20 с.
22. Тихолоз Б. Іван Франко – філософ (До характеристики стилю та еволюції мислення) / Б. Тихолоз // Сучасність. – 2002. – № 12. – С. 106–119.
23. Тихолоз Б. Філософська лірика Івана Франка: Діалектика поетичної рефлексії: Монографія / Б. Тихолоз; наук. ред. та авт. післям. В. С. Корнійчук. – Львів: [ЛВІЛШ НАНУ], 2009. – 319 с. – (Франкознавча серія. Вип. 12). – С. 68.
24. Філософський енциклопедичний словник / Ред. колегія: В. І. Шинкарук (гол. редкол.) та ін. – К.: Абрис, 2002. – 746 с.
25. Франко І. Я. Зібрання творів: У 50 т. / І. Я. Франко – К.: Наук. думка, 1976–1986.

26. Франко І. Я. Мозаїка: Із творів, що не ввійшли до Зібр. тв. У 50 т. / І. Я. Франко; упоряд. З. Т. Франко, М. Г. Василенко. – Львів: Каменярь, 2001. – 434 с.
27. Чопик Р. Ессе Ното: Добра звістка від Івана Франка / Р. Чопик. – Львів: ЛВІЛШ НАНУ, 2002. – 232 с.
28. Шерех Ю. Другий «Заповіт» української літератури / Ю. Шерех // Шерех Ю. Третя сторожа: Література. Мистецтво. Ідеологія. – К.: Дніпро, 1993. – С. 192–221.
29. Шинкарук В., Йолон П. Філософія / В. Шинкарук, П. Йолон // Філософський енциклопедичний словник / Ред. колегія: В. І. Шинкарук (гол. редкол.) та ін. – К.: Абрис, 2002. – С. 670.

SUMMARY

Article is devoted a problem of specificity of a philosophical discourse of Ivan Franko, realised in different functional styles (not only scientific, but also art and publicistic) and even languages (Ukrainian, Polish, Latin) and embodied in original author's system of terms.

Keywords: philosophical outlook, discourse, functional style, multilingualism, concept, term, system of terms.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

- Леся Генералюк** – кандидат філологічних наук і мистецтвознавства, старший науковий співробітник Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України.
- Ігор Папуша** – к.філол.н, доц., докторант кафедри теорії літератури і порівняльного літературознавства Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.
- Світлана Луцак** – кандидат філологічних наук, доцент, докторант кафедри теорії літератури і порівняльного літературознавства Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.
- Валерій Кикоть** – поет, перекладач, член Національної спілки письменників України.
- Іван Лучук** – кандидат філологічних наук, докторант Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України.
- Валентина Нарівська** – доктор філологічних наук, професор кафедри філологічної і культурологічної підготовки журналістів Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара.
- Анна Степанова** – кандидат філологічних наук, доцент кафедри теорії та практики перекладу Дніпропетровського університету економіки і права.
- Людмила Собчук** – кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов при факультеті економіки і права Тернопільського національного економічного університету.
- Олександра Лотоцька** – викладач кафедри іноземних мов при ФЕУ Тернопільського національного економічного університету.
- Ольга Тищенко** – асистент кафедри української мови та літератури Слов'янського державного педагогічного університету.
- Ольга Грибова** – методист заочного відділення філологічного факультету Слов'янського державного педагогічного університету кафедра української мови та літератури.
- Ілона Дорогань** – старший викладач кафедри образотворчого мистецтва та дизайну Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара.
- Ольга Довбуш** – аспірант кафедри теорії літератури та порівняльного літературознавства Тернопільського національного педагогічного університету ім. В.Гнатюка.
- Ольга Вознюк** – аспірант кафедри теорії літератури та порівняльного літературознавства Тернопільського національного педагогічного університету ім. В.Гнатюка.
- Роман Біляшевич** – аспірант кафедри теорії літератури та порівняльного літературознавства Тернопільського національного педагогічного університету ім. В.Гнатюка.
- Людмила Бербенець** – молодший науковий співробітник відділу теорії літератури Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України.
- Ольга Блашків** – аспірант кафедри теорії літератури та порівняльного літературознавства Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка.
- Лідія Вербицька** – аспірант кафедра української літератури імені М.Возняка Львівського національного університету імені Івана Франка.
- Таміла Котовська** – викладач кафедри іноземних мов при ФЕУ Тернопільського національного економічного університету.
- Ірина Олійник** – асистент кафедри практики англійської мови Тернопільського національного педагогічного університету ім. В.Гнатюка.
- Олег Боднар** – аспірант кафедри теорії літератури та порівняльного літературознавства Тернопільського національного педагогічного університету ім. В.Гнатюка.
- Наталія Белоконь** – старший викладач кафедри зарубіжної літератури Горлівського державного педагогічного інституту іноземних мов.
- Михайло Лабащук** – доктор філологічних наук, професор кафедри російської мови та літератури Тернопільського національного педагогічного університету ім. В.Гнатюка.
- Маргарита Надель-Червінська** – кандидат філологічних наук, викладач кафедри російської мови Сілезького університету, Польща.
- Ірина Кость** – аспірант кафедри української мови Тернопільського національного педагогічного університету ім. В.Гнатюка.